

РУСКА-БЕЛАРУСКАЯ ДВУХМОЎНАЯ МЕДЫЯПРАСТОРА (НА МАТЭРЫЯЛЕ ІНТЭРНЭТ-СМІ)

Радчанка Р. А., Каляшчук Р. А.

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Пятрова Н. Я. – к.філал.н., дацэнт

У рабоце разглядаецца двухмоўе на тэрыторыі Беларусі і ў медыяпрасторе. Таксама вызначаецца значэнне сеткі інтэрнэт у сучасным жыцці, звяртаецца ўвага на ролю інтэрнэт-СМІ. Асвятляюцца такія пытанні, як паняцце масмедыя, медыяпрастора, даецца пералік самых папулярных на Беларусі інтэрнэт-СМІ.

Беларускія сродкі масавай інфармацыі (СМІ) функцыянуюць ва ўмовах дзяржаўнага двухмоўя. Згодна з Канстытуцыяй (арт. 17) дзяржаўнымі мовамі Рэспублікі Беларусь з'яўляюцца беларуская і руская [1]. У гэтым артыкуле мы разгледзім такое важнае пытанне, як двухмоўе ў сучаснай медыяпрасторе на прыкладзе інтэрнэт-СМІ. Гэтае пытанне з'яўляецца актуальным праз сваю спецыфіку, што датычыцца развіцця нацыянальнага тэлебачання. Таксама хочацца ўзгадаць, што роля СМІ на дадзены момант адыгрывае важную ролю ў развіцці моўнай сістэмы ў цэлым і ў маўленчай практыцы носьбітаў мовы.

Спачатку вызначым, што такое масмедыя і медыяпрастора. Масмедыя – гэта сродкі масавай камунікацыі, якія распаўсюджваюць інфармацыю, забавы, культуру і ідэалогію сярод шырокай аўдыторыі. Яны ўключаюць у сабе традыцыйныя сродкі, напрыклад, газеты, часопісы, радыё, тэлебачанне, кіно, а таксама новыя сродкі, такія як інтэрнэт, сацыяльныя сеткі, мабільныя дадаткі і інш. Медыяпрастору ў сваю чаргу ствараюць электронныя сродкі камунікацыі. Гэта электроннае асяроддзе, у якім асобныя людзі ці іх групы і іншыя супольнасці могуць дзейнічаць разам у адзін і той жа час.

Таксама патрабуецца асвятліць пытанне пра самыя папулярныя інтэрнэт-СМІ і падзяліць іх на катэгорыі паводле таго, што яны падаюць карыстальніку сеткі. Згодна з вынікамі пошуку ў інтэрнеце, самыя папулярныя інтэрнэт-СМІ на Беларусі можна падзяліць на некалькі катэгорый:

- інфармацыйна-сервісныя парталы, якія падаюць навіны, аналітыку, каментарыі, інтэрв'ю, а таксама розныя сервісы, такія як курсы валют, пошта, карты, пошук працы, афіша, аб'явы і г. д. Да такіх парталаў адносіцца Onliner.by, які ахоплівае большую частку інтэрнэт-аўдыторыі Беларусі;

- тэлеканалы і радыёстанцыі, якія дублююць свой тэлевізійны ці радыёкантэнт у інтэрнеце, а таксама публікуюць эксклюзіўныя матэрыялы. Да такіх СМІ адносяцца АНТ, Радыё "Мір", Белтэлерадыёкампанія і СТБ. АНТ з'яўляецца лідарам па актыўнасці ў YouTube сярод беларускіх СМІ;

- інфармацыйныя агенствы, якія з'яўляюцца асноўнымі крыніцамі афіцыйнай інфармацыі ў краіне. Да такіх агенстваў адносяцца БелТА і Мінск-Навіны, якія асвятляюць падзеі ў краіне і за яе межамі [2].

Звернем увагу на моўную сітуацыю на Беларусі. У нашай краіне распаўсюджана беларуска-рускае вуснае і пісьмовае двухмоўе. Руская мова гарантуе адзінства еўразійскай прасторы і стала сродкам міжэтнічных і міжнародных зносін. Беларуская мова ўжываецца ў афіцыйнай сферы, у навучанні, у СМІ і інш. Тэарэтычна кожная мова ў сітуацыі двухмоўя выбіраецца ў залежнасці ад канкрэтнай мэты камунікацыі. Пры аднолькавым заканадаўчым статусе дзвюх моў руская зараз выкарыстоўваецца больш актыўна, чым беларуская. Яна становіць у многіх галінах, у тым ліку ў бытавой сферы.

Згодна са статыстычнымі дадзенымі, у Рэспубліцы Беларусь на 2014 г. пражывала 9,5 млн чалавек: беларусаў каля 8 млн (84%), рускіх каля мільёна чалавек (8,5%). У якасці роднай мовы назвалі беларускую ў 2009 г. больш за 60%, руская – больш за 37%. Паводле сучасных статыстычных звестак, беларускую мову назвалі роднай 71,8% беларусаў. Як быццам, можна назіраць рост у параўнанні з 2009 г. Але рэальна ў якасці мовы, на якой звычайна размаўляюць дома, паказалі рускую мову больш за 70%, беларускую мову – толькі 27% [3].

Цяпер звернемся да таго, наколькі распаўсюджана двухмоўе ў беларускіх інтэрнэт-СМІ. Грунтуючыся на інфармацыі з навуковых артыкулаў статыстычных дадзеных, можна зрабіць выснову, што большасць беларускіх СМІ выкарыстоўвае або сумесь рускай з беларускай, не перакладаючы рускія фразы на беларускую, або зусім не выкарыстоўваюць беларускую мову. Тлумачыцца гэта тым, што большасць газет арыентаецца на мэтавага спажываўца, які найперш размаўляе па-руску і жадае ўспрымаць рускамоўную інфармацыю.

Разам з тым у рускамоўным медыядыскурсе часта сустракаюцца беларусізмы, якія выконваюць розныя функцыі: а) маніфэстантаў нацыянальнай ідэнтычнасці беларусаў; б) маркераў стылізацыі этнічнага каларыту; у) спосабу дакладнага прадстаўлення беларускіх рэалій (беларускі анамастыкон); г) сродкаў прырашчэння сэнсаў і розных канфесій; д) прыёму для стварэння камічных, пейзажычных або меліярацыйных эфектаў [4].

Нашы назіранні паказалі, што беларускія інтэрнэт-СМІ не носяць унікальны характар доступу, таму большасць інфармацыі, якую можна знайсці на анлайн-старонках, можна таксама сустрэць і ў газетах, у некаторых выпадках гэта паўнаватарасныя каляровыя ксеракопіі газет. Таму мы можам арыентавацца і на даследаванні, заснаваныя і на папяровых выданнях.

У беларускіх СМІ назіраецца суседства дзвюх моў у рамках аднаго газетнага тэксту, што абумоўлена найперш жанрамі, асабліва такімі, як інтэрв'ю, круглы стол, дыскусія. Напрыклад: *Намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, старшыня Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў Алесь Суша суправаджаў госьця па славунасцах: – Я паказаў спадару Пітэру адзіную ў нашай краіне кнігу са збору Храптовічаў у Шчорсах. Шчырыя эмоцыі захаплення і цікавасці былі ў нашчадка славутай фаміліі. У дар Нацыянальнай бібліятэцы шанюны госьць перадаў кнігу свайго бацькі – летапіс сям'і Буцянёвых, які пачынаецца, натуральна, з Храптовічаў і змяшчае шматлікія каштоўныя матэрыялы пра Беларусь...* (СБ. 2015. 23 каст.) [4]. Бачым, што тут побач з беларускімі словамі ўжываюцца русізмы. У навуковай літаратуры такое маўленне называецца трасянкай.

Прыкладам выкарыстання трасянки ў СМІ можна прывесці наступныя прыклады: скацерць – абрус, сахар – цукар, адуваньчык – дзьмухавец, баня – лазня, рамашка – рамонак, янтар – бурытын, карандаш – аловак, каструля – рондаль і др. Прааналізуем урывак з газетнага тэксту: *Бананы прапусціць праз сіта, пакласці ў каструлю з гарачай кіпячонай вадой, падагрэць сумесь і піць; Як зрабіць каструлі чыстымі (Герамога). А. Г. Амшэй пазнаёміў гасцей з сапраўднымі «жамчужынамі» нашага краю (Дзянніца).*

Такім чынам, разглядаючы феномен двухмоўя ў беларускіх СМІ, мы вызначылі асаблівы ўплыў інтэрнэту на грамадства і тэндэнцыі, што суправаджаюць людзей як у паўсядзённых зносінах, так і ў публіцыстыцы. Мы бачым, што сёння беларускія СМІ грунтуюцца пераважна на рускім маўленні, на жаль, беларуская мова "адыходзіць на другі план".

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. *Русский и белорусский языки в эфире белорусских телеканалов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/russkiy-i-beloruskiy-yazyki-v-efire-belorusskih-telekanalov>. – Дата доступа: 29.11.2023.*
2. *Главные новостные сайты Беларуси [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://vsesmi.online/belorussiya/>. – Дата доступа: 29.11.2023.*
3. *Диалог русского и белорусского языков в Республике Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/dialog-russkogo-i-belorusskogo-yazykov-v-respublike-belarus>. – Дата доступа: 29.11.2023.*
4. *Двуязычное медиaprостранство. Белорусизмы в русскоязычных текстах белорусских СМИ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://mediainf.ru/dvuyazychnoe-mediaprostranstvo-statya-pervaya-beiorusskiy-smi/>. – Дата доступа: 29.11.2023.*
5. *Двуязычное медиaprостранство. Влияние русского языка на тексты белорусских СМИ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://mediainf.ru/dvuyazychnoe-mediaprostranstvo-statya-vtoraya-vliyanie-russkogo-yazyka-na-teksty-belorusskih-smi/>. – Дата доступа: 29.11.2023.*